

پوهنتون اسلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری فقه و قانون

اسارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

عاریت و احکام آن از نظر فقه و قانون

(رساله ماستری)

محقق: محمد حمیدالله «سیدزاده»

مدرس: مولانا دوکتور نجیب الله صالح

سال: ۱۴۰۱ هـ.ش ۱۴۴۴ م.ش

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

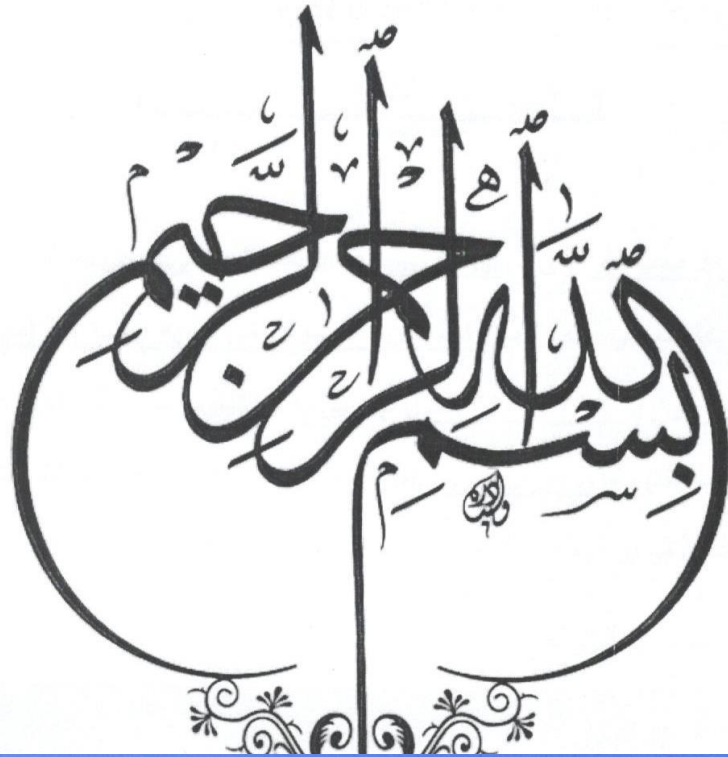
عاریت و احکام آن از نظر فقه و قانون

(رساله ماستری)

محصل: سید حمیدالله « سیدزاده »

استاد راهنما: دوکتور نجیب الله صالح

سال: 1401 ه.ش 1444 ه.ق

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دیارتمنت فقه و قانون

بورده ماستری

تصدیق نامه

محترم سید حمیدالله ولد سید محمود ID: SH-MSF-98-554 محصل دور هفتم فقه و قانون
که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: عزیزیت و احکام آن از نظر فقه و قانون
به روز ۱۳۸۳ تاریخ ۱۳۸۳/۶/۱۴ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس
بررسی هیات تحکیم مستحق ۸۵ (نمره به عدد) هشتاد و پنج (نمره به حروف) گردید،
موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

خلاصه بحث

عاریت موضوعی است که نقش پررنگ در میان انسان ها دارد و نمیتوان نادیده گرفت یکی از ابعاد مهم موضوع عاریت این است که یک بخش عظیمی حیات و زندگی اجتماعی انسان را تامین میکند، در این طی یک مقدمه، دو فصل رساله سعی شده است که احکام عاریت مبتنی به سوال اصلی تحقیق که همانا احکام، شرایط، ارکان و اقسام عاریت است از نگاه فقه و قانون با در نظر داشت آیات و احادیث و در بعض موارد از قاعده فقهی که مرتبط به موضوع عاریت بوده مورد بررسی قرار گرفته است، روش تحقیق در این رساله از نوع کتاب خانه ای بوده و هدف اصلی تحقیق بررسی احکام عاریت با در نظر داشت مقایسه فقه با قانون میباشد که اهمیت این تحقیق از درون عنوان پیداست.

نتایج تحقیق نشان میدهد دین مقدس اسلام هرآن کاری را که، باعث کمک، تعاون و دستگیری انسان محتاج شده و به آن کمک صورت گرفته باشد کار نیک و باعث پاداش می پندارد، بناء دادن عاریت به شخص نیازمند یکی از راه های دستگیری است که اسلام را آن مشروع دانسته و به آن ارج می گذارد. عاریت و احکام آن مانند سایر احکام و معاملات در میان فقهاء اختلافی بوده اما جنبه های اتفاقی آن بیشتر بوده است. قانون در وضع احکام مربوط به عاریت از فقه به خصوص از فقه احناف پیروی کرده است و در اکثر موارد دیدگاه فقه و قانون یکسان بوده است.

حکم فقهی عاریت، استحباب است زیرا دلایل صریح و واضح برای فرضیت و وجوب آن نیست و ارکان تشکیل دهنده آن، معیر، مستعیر، مال عاریت، صیغه به انتقاء یکی ازین ها عاریت متحقق نمی شود. مراقبت و حفاظت لازم از مال عاریت داده شده از مکلفات مستعیر است و بدون تردید؛ در صورت تعدی و تفریط، ضامن خواهد بود. بنابر این اگر مال مورد عاریت در معرض تلف قرار داشت و مستعیر اقدامی نکند از وظیفه اش تخلف نموده است و ضامن جبران خسارت میباشد. عاریت در دست مستعیر امانت است در صورت سرقت عاریت که مستعیر تفریط نداشته باشد ضامن لازم نیست. مصرف رد عاریت بر مستعیر است زیرا که رد عاریت بر او واجب است کسی رد مال عاریت بالای او واجب باشد مصرف رد آن مربوط همان شخص میباشد.

کلمات کلیدی: عاریت، معیر، مستعیر، فقه، قانون.

Error! Bookmark not defined..... مقدمه

فصل اول

مفهوم، مشروعیت، ارکان و شرایط عاریت

Error! Bookmark not defined..... مبحث اول: مفهوم عاریت

Error! Bookmark not defined..... مطلب اول: تعریف لغوی عاریت

Error! Bookmark not defined..... مطلب دوم: تعریف اصطلاحی عاریت

Error! Bookmark not defined..... مطلب سوم: تعریف اصطلاحی عاریت از دیدگاه قانون

Error! Bookmark not defined..... مطلب چهارم: مشروعیت عاریت

Error! Bookmark not defined..... مطلب پنجم: تفاوت عاریت با سایر عقود و تعهدات

Error! Bookmark not defined..... مبحث دوم: ارکان عاریت و شرایط آن در فقه و قانون

Error! Bookmark not defined..... مطلب اول: ارکان و شرایط عاریت از نظر فقهاء احناف

Error! Bookmark not defined.... مطلب دوم: ارکان و شرایط عاریت از نظر جمهور فقهاء

Error! Bookmark not defined..... مطلب سوم: شرایط عاریت از نظر قانون

Error! Bookmark not defined..... مطلب چهارم: مقایسه

Error! Bookmark not defined..... مطلب چهارم: خصوصیات عقد عاریت

Error! Bookmark not defined..... مبحث سوم: اقسام عاریت

Error! Bookmark not defined..... مطلب اول: اقسام عاریت از نظر فقهاء

Error! Bookmark not defined..... مطلب دوم: اقسام عاریت از نظر قانون مدنی:

فصل دوم

احکام و مسایل عاریت

Error! Bookmark not defined..... مبحث اول: حکم عاریت

Error! Bookmark not defined..... مطلب اول: حکم عاریت از نظر فقه

Error! Bookmark not defined.....مطلب دوم: حکم عاریت از نظر قانون مدنی.....

Error!مبحث دوم: حکم استفاده بیش تر از شرط تعیین شده و اختلاف میان معیر و مستعیر.....

Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined....مطلب اول: افزایش بار بر بالای حیوان عاریت داده شده....

Error! Bookmark not defined...مطلب دوم: اختلاف در زیادت مسافه بین معیر و مستعیر...

Error! Bookmark not defined.....مطلب سوم: اختلاف معیر و مستعیر در عقد عاریت.....

Error! Bookmark not defined.....مطلب چهارم: اختلاف بین معیر و مستعیر در نوع استعمال.....
defined.

Error! Bookmark not defined.....مبحث سوم: مصارف و احکام متعلق به اتلاف و ضمانت عاریت.....
defined.

Error! Bookmark not defined.....مطلب اول: مصارف عاریت.....

Error! Bookmark not defined.....مطلب دوم: اتلاف عاریت و آنچه مستعیر میتواند به آن برائت حاصل کند..
not defined.

Error! Bookmark not defined.....مطلب سوم: ضمانت عاریت.....

Error! Bookmark not defined.....مطلب چهارم: حکم ضمانت در صورت طلب عاریت به عنوان اعانه
defined.

Error! Bookmark not defined.....مطلب پنجم: شرایط نفی ضمان و کیفیت تضمین.....

Error! Bookmark not defined....مطلب ششم: مسئولیت های معیر و مستعیر از دید قانون.....

Error! Bookmark not defined.....مبحث سوم: هلاکت و استهلاك عاریت از نظر فقه و قانون.....
defined.

Error! Bookmark not defined.....مطلب اول: دیدگاه احناف.....

Error! Bookmark not defined.....مطلب دوم: دیدگاه مالکی ها.....

Error! Bookmark not defined.....مطلب سوم: دیدگاه شوافع و حنابله.....

Error! Bookmark not defined.....مطلب چهارم: دیدگاه قانون مدنی افغانستان.....

Error! Bookmark not defined.....مبحث چهارم: رهن، توریث و حکم انکار از عاریت.....

Error! Bookmark not defined.....مطلب اول: رهن مستعار از دیدگاه فقه و قانون

Error! Bookmark not defined.....مطلب دوم: رهن مستعار از دیدگاه قانون

Error! Bookmark not defined.....مطلب سوم: تقیید انتفاع با شرایط و توریث انتفاع از عاریت
defined.

Error! Bookmark not defined.....مطلب چهارم: حکم انکار از عاریت

Error! Bookmark not defined.....مبحث پنجم: رد، رجوع و انتهای عاریت

Error! مطلب اول: اختلاف عاریت گیرنده و عاریت دهنده در مورد رد کردن عاریت
Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.....مطلب دوم: مطالبه عاریت دهنده به رد عاریت

Error! Bookmark not defined.....مطلب سوم: رجوع و آثار آن

Error! Bookmark not defined.....مطلب چهارم: انتهای عاریت از دیدگاه فقه

Error! Bookmark not defined.....مطلب پنجم: انتهای عاریت از دیدگاه قانون

Error! Bookmark not defined.....مطلب ششم: انتهای اذن به استعمال عاریت

Error! Bookmark not defined.....مطلب هفتم: برائت مستعیر از عاریت

نتیجه گیری 1

Error! Bookmark not defined.....فهرست آیات

Error! Bookmark not defined.....فهرست احادیث نبوی

Error! Bookmark not defined.....فهرست اعلام

Error! Bookmark not defined.....منابع و مأخذ

نتیجه گیری

- از آنچه در مورد عاریت و احکام آن از نظر فقه و قانون بیان گردید، چنین نتیجه گیری می شود:
- 1- دین مقدس اسلام هرآن کاری را که، باعث کمک، تعاون و دستگیری انسان محتاج شده و به آن کمک صورت گرفته باشد کار نیک و باعث پاداش می پندارد، بناء دادن عاریت به شخص نیازمند یکی از راه های دستگیری است که اسلام را آن مشروع دانسته و به آن ارج می گذارد.
 - 2- عاریت از لحاظ عرف و شریعت از معتبرترین معامله و ارتباط جمعی در بین افراد جامعه است که مورد استفاده قرار میگیرد.
 - 3- از نظر احناف که فقه معمول در کشور ما است، عاریت تملیک منفعت است نه اباحت. بنابراین تنها فرق شان در عوض داشتن و نداشتن و لزوم و عدم لزوم باقی می ماند.
 - 4- حکم فقهی عاریت، استحباب است زیرا دلایل صریح و واضح برای فرضیت و وجوب آن نیست.
 - 5- در عاریت تملیک منافع بدون عوض بنا بران اهمیت عاریت نسبت به اجاره زیاد است زیرا اجرت در اجاره از جمله مادیات است بعضی اوقات سبب نزاع میان موجر و مستأجر میگردد اما در عاریت عوض معنوی است یعنی ثواب و رضای خداوندج برای معیر و اشد علاقه و دستگیری برای مستعیر، مستعیر تا فوت هم این احسان را نخواهد فراموش کرد.
 - 6- ارکان تشکیل دهنده عاریت، معیر، مستعیر، مال عاریت، صیغه به انتفاء یکی ازین ها عاریت نخوهد تحقق پیدا کرد.
 - 7- در تقسیمی عمومی عاریت از نظر فقه و قانون به این نتیجه می رسیم که یک نوع عاریت مقید و مشروط به نوع، وقت یا مکان استعمال شده باشد؛ و دوم نوع عاریت مطلق است و هیچ کدام قید و شرطی در آن نه شده باشد.
 - 8- عقد عاریت به هفت چیز منتهی میگردد یک انتهای مدت یا انتهای استعمال دو الغاء عاریت سه موت یکی از عاقدین چهار اتحاد ضمه پنج حلاک عاریت شش حجر بر معیر به سبب افلاس هفت حجر بر یکی از عاقدین به سبب سفه شخص سفیه به شخص گفته میشود که از نگاه عقل نقصان دارد بنا برآن محکمه مانع تصرف آن میشود یکی از تصرفات آن عقد عاریت است لذا بعد از حکم محکمه عاریت منتهی میشود.
 - 9- نظریات فقهاء رحمهم الله را با مقایسه به قانون در بعض عبارات که اجاب میکرد اظهار نظر کنم این کار نیز به توفیق خداوند ج انجام شد در جریان عبارت در بعض جا ها اظهار نظر خود را به عنوان، به نظر من، اظهار ما فی الضمیر کرده ام.
 - 10- مسئولیت مستعیر نگهداری از مال معار است چون حفاظت و نگهداری عین از مکلفیت های عاریت گیرنده است.
 - 11- مراقبت و حفاظت لازم از مال عاریت داده شده از مکلفات مستعیر است و بدون تردید؛ در صورت تعدی و تفریط، ضامن خواهد بود. بنابراین اگر مال مورد عاریت در معرض تلف قرار داشت و مستعیر اقدامی نکند از وظیفه اش تخلف نموده است و ضامن جبران خسارت میباشد.
 - 12- عاریت در دست مستعیر امانت است در صورت سرقت عاریت که مستعیر تفریط نداشته باشد ضامن لازم نیست.

- 13- مصرف رد عاریت بر مستعیر است زیرا که رد عاریت بر او واجب است کسی رد مال عاریت بالای او واجب باشد مصرف رد آن مربوط همان شخص میباید.
- 14- مستعیر اگر حیوان و یا چیزی را که به عاریت گرفته است، به مالک و یا وکیل آن بر گرداند و مالک و یا وکیل وی آن را قبض کرد، بری الذمه می شود.
- 15- عاریت و احکام آن مانند سایر احکام و معاملات در میان فقهاء اختلافی بوده اما جنبه های اتفاقی آن بیشتر بوده است.
- 16- قانون در وضع احکام مربوط به عاریت از فقه به خصوص از فقه احناف پیروی کرده است و در اکثر موارد دیدگاه فقه و قانون یکسان بوده است.
- و صلی الله علی خیر خلقه محمد و علی آله و اصحابه اجمعین

پیشنهاد ها

برای اینکه بیش تر در مورد احکام فقهی خویش را با شریعت اسلامی سازگار نماییم و حکم شریعت اسلامی را در روشنی فقه و قانون اسلامی انجام دهیم، راه کارهای ذیل را به عنوان پیش نهاد مطرح می کنم امید است مورد توجه قرار داده شود:

1. راه اندازی پروگرام های آموزشی، معلوماتی برای توسعه آگاهی عامه در مورد احکام فقهی.
2. انجام تحقیقات علمی بیش تر در مورد احکام متعلق به عاریت و آسان ساختن این موضوعات به هدف رسیدن به نتایج علمی و قانون در این مورد.
3. غنی ساختن کتابخانه پوهنتون سلام به خصوص کتابخانه دیجیتالی و به دسترس قرار دادن سافت کتاب ها و منابع در اختیار محصلین و محققین.
4. ساخت یک کانال یا صفحه اینترنتی از طرف پوهنتون سلام برای اصدار فتوهای شرعی در خصوص مسایل جدید.
5. مشارکت در برنامه های قانون سازی و سهم گیری برای رهنمایی قانون سازان جهت مراعات نمودن حدود و قوانین شرعی.

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af